

Asia: Lausunto tasa-arvovaltuutetun toimintakertomuksesta eduskunnalle 2022**K 1/2022 vp**

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua tasa-arvovaltuutetun toimintakertomuksesta eduskunnalle 2022.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat peruseriaatteita yliopistojen toiminnoissa niin tutkimuksessa, opetuksessa kuin henkilöstöstrategioissa. Unifi käsittelee tässä lausunnossaan sekä yhdenvertaisuutta että eri sukupuolten välistä tasa-arvo rinnakkain. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus on nostettu yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi myös yliopistojen yhteisissä [Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden teeseissä](#) (julkaistu marraskuussa 2020).

Teeseissä korostetaan myös koulutuksen, tutkimuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen merkitystä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tukemisessa laajemminkin kuin vain yliopistojen sisällä. Yliopistojen tulee osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun aktiivisesti ja edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevaa tutkimusta. Tutkimuksen merkitys yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kokonaisvaltaisessa ymmärtämisessä on tärkeää.

Opiskelijavalintoja kehitetään tutkittuun tietoon perustuen

Opiskelijavalintoja kehitetään tutkittuun tietoon perustuen yliopistojen yhteisessä, valtakunnallisessa opiskelijavalintojen kehittämishankkeessa 2022-2025. Tasa-arvonäkökulma on vahvasti mukana kehittämistyössä. Opiskelijavalintojen kehittämishanke seuraa tiiviisti muun muassa seuraavia selvityksiä ja tutkimuksissa, joissa tasa-arvon toteutumista selvitetään:

- OKM:n tilaamassa opiskelijavalintauudistuksen vaikutusten seurantatutkimus (julkaistaan 3.6.2022): selvitys hakijoista ja valituiksi tulleista, huomioiden sosioekonominen tausta, aiempi opintomenestys, sukupuoli ja ikä.
- Yksityistymisen ja korkeakoulutukseen pyrkiminen: ohjausvälineet, yksityinen pääoma ja tasa-arvo korkeakoulutukseen hakeutumisessa, PAHE-hanke (hankkeen tuloksia julkaistaan vuoden 2022 aikana)
- Opiskelijavalinnan uudistus lukion ja lukiolaisten silmin, UUSVALU-hanke (valmistuu toukokuussa 2023)
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus: Yhdenvertaisuuden edistäminen on yksi 2020-2023 arviointisuunnitelmakauden painopisteistä.

Yliopistojen yhteisen hankkeen yksi kolmesta tutkimusteemasta on ”Miten todistusvalinnan pisteytysmalli vaikuttaa opiskelijavalintaan?”

Lausuttavana olleessa tasa-arvovaltuutetun toimintakertomuksessa kuvataan yliopistojen todistusvalintoja ja niiden mahdollisia vaikutuksia lukio-opintoihin. Unifi kiinnitti huomiota siihen, että toimintakertomuksessa viitataan muun muassa YLE:n artikkeliin, jossa todistusvalinnan vaikutuksia on arvioitu koulujen rehtoreita haastatteleamalla. On kuitenkin

oltava varovaisia sen suhteen, millaisia johtopäätöksiä tehdään yksittäisten lukioiden tai yksittäisten lukiolaisten kokemuksiin perustuen. Esimerkiksi vieraiden kielten ylioppilaskokeen kirjoittaneiden määrässä on nähty laskeva suuntaus jo vuodesta 2012 alkaen, kun taas yliopistojen valintakokeiden muutos tapahtui useita vuosia myöhemmin. Pitkiin kielivalintoihin vaikuttaa erityisesti alakoulussa tehtävät valinnat. Lyhyissä kielissä merkittävimmät muutokset ovat tapahtuneet jo ennen vuotta 2012.

Opintojen saavutettavuus ja hyvinvoivat opiskelijat

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi keväällä 2021 korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman. Tässä yhteydessä Unifi on kommentoinut laajasti saavutettavuuteen liittyviä kysymyksiä (linkki lausuntoon: https://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2021/05/OKM_kkSaavutettavuussuunnitelma_060521.pdf). Lausunnossa Unifi on todennut, että se ei pidä tarkoituksenmukaisena saavutettavuuden edistämisen kirjaamista erikseen lainsäädäntöön korkeakoulujen tehtäviksi. Tehtävänä se poikkeaisi nykyisistä yliopistolakiin kirjatuista tehtävistä (koulutus, tutkimus, yhteiskunnallinen vuorovaikutus).

Edelleen Unifi on todennut ko. lausunnossa, että se pitää tärkeänä laadukasta ohjausta ja neuvontaa, joilla tuetaan yhdenvertaista ja tasa-arvoista opintoihin pääsyä ja opintojen suorittamista. Yliopistot toimivat opiskelijavalinnoissa niillä edellytyksillä, joita niillä lakien ja asetusten mukaan on. Onkin erityisen tärkeää, että entistä laajemmalla korkeakouluopintojen piiriin tulevalla opiskelijajoukolla on tosiasialliset lähtötaidot ja -tiedot korkeakouluopintonsa aloittamiseen ja suorittamiseen. Tämän varmistaminen kuuluu ensisijaisesti alempien koulutusasteiden vastuulle. Unifi onkin pitänyt esillä laadukkaan koulutusketjun merkitystä suomalaiselle yhteiskunnalle.

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteutti keväällä 2021 korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT). Tutkimus osoitti, että opiskelijoiden hyvinvointi on heikentynyt erityisesti koronapandemian aikaan. Yhtenä syynä heikentyneeseen hyvinvointiin on etäopiskelu ja siihen kytkeytyvä yksinäisyys. Yliopistot ovat ottaneet tulokset vakavasti ja pyrkivät omilla toimillaan tukemaan opiskelijoiden hyvinvointia. Työssä on keskeistä muun muassa rakentaa tasa-arvoisia opintopolkua, jotka huomioivat etäopetuksen riskit ja mahdollisuudet. Unifin mukaan opiskelijoiden hyvinvointia on tuettava myös muun muassa ohjauksen käytännöillä, arjen hyvinvointia tukevilla toimilla (muun muassa opiskelijoiden ohjaus) sekä varmistamalla hoitoon pääsy. Tähän tarvitaan yhteistä työtä eri toimijoiden kesken sekä luonnollisesti myös resursseja.

Hyvin toteutetut digitaaliset palvelut tukevat osaltaan saavutettavuutta. Yliopistot huomioivat saavutettavuuden muun muassa korkeakoulujen Digivisio 2030 -hankkeessa toteutettavien palveluiden kehittämisessä.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Jukka Kola
puheenjohtaja

Tanja Risikko
toiminnanjohtaja